

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Datum [22 januari 2010](#)
Betreft Aanvulling openbare informatie negende jaarrapportage over het
helikopterproject NH-90

Onze referentie

BS/2010001857

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en betreft
vermelden.*

INLEIDING

Op 5 januari jl. heb ik u de negende jaarrapportage over het helikopterproject NH-90 aangeboden (Kamerstuk 25928 nr. 38). De informatie over het projectbudget en over de projectrisico's is u tegelijkertijd in een afzonderlijke commercieel vertrouwelijke brief aangeboden (Kamerstuk 25928 nr. 39). De vaste commissie voor Defensie heeft op 18 januari jl. verzocht de informatie uit laatstgenoemde brief zoveel als mogelijk openbaar te maken in verband met een daarover te houden (openbaar) overleg (verzoek 25928-39/2010D02445).

Met deze brief bied ik u de informatie uit Kamerstuk 25928 nr. 39 in aangepaste vorm aan. De informatie uit deze brief kan zoals gewenst in een (openbaar) overleg met de Kamer worden besproken.

ALGEMEEN

De bijlagen 1 en 2 van de aangeboden vertrouwelijke financiële informatie (Kamerstuk 25928 nr. 39) omvatten de verbijzondering van het totale projectbudget naar deelbudgetten, inclusief de verdeling over de jaren. Deze deelbudgetten kunnen niet openbaar worden gemaakt, omdat daarmee de onderhandelingspositie van Defensie nadelig wordt beïnvloed. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de nog overeen te komen contractaanpassingen voor de *Meaningful Operational Capable* (MOC-) configuratie en die voor de TNFH.

In bijlage 3 van dezelfde brief is het overzicht van de significante risico's, de beheersmaatregelen en de nu voorziene gevolgen voor het budget opgenomen.

Deze risico's hebben betrekking op de tijdige levering van de producten, zoals de offerte voor de TNFH, de contractaanpassing TNFH, de levering van de helikopter in zowel de tijdelijke- als in de eindconfiguratie en de levering van ILS-gerelateerde diensten. Tevens hebben deze risico's betrekking op onder meer de kwaliteit van de af te nemen producten, zoals voltooiing van D&D-activiteiten en de radarprestaties. De beheersmaatregelen en voorziene financiële gevolgen van voornoemde risico's zijn gekenmerkt als commercieel vertrouwelijk. Om voornoemde redenen kan niet alle aangeboden vertrouwelijke financiële informatie openbaar worden gemaakt.

PROJECTBUDGET EN DEELBUDGETTEN

Het projectbudget bedraagt € 1.117,2 miljoen, waarvan tot 1 juli 2009 € 449,8 miljoen is betaald. Het totale projectbudget en de deelbudgetten, inclusief de verdeling over de jaren, zijn u afzonderlijk in een commercieel vertrouwelijke brief aangeboden (Kamerstuk 25 928 nr. 39). In deze brief is tevens de ontwikkeling van het projectbudget ten opzichte van het oorspronkelijke budget van 1.736,6 miljoen gulden (€ 788,0 miljoen, prijspeil 1999) opgenomen.

Zoals gemeld in de negende jaarrapportage NH-90 van 5 januari jl. is het projectbudget ten opzichte van de vorige jaarrapportage verhoogd met € 18,6 miljoen. Dit is het gevolg van de budgetverhoging van € 4,6 miljoen voor de invoering van een gedigitaliseerd kaartsysteem, de *Digital Map Generator* (DMG), alsmede de prijspeilaanpassing. Voor het reeds contractueel verplichte deel van het project wordt voor de prijspeilaanpassingen gebruikgemaakt van de prijssherzieningsformule zoals die in het *Production Investment/Production* (PI/P) contract is opgenomen. Met betrekking tot het onverplichte deel wordt gebruik gemaakt van het door het Centraal Planbureau voorgeschreven percentage voor prijssherziening van 2,25 procent. De deelbudgetten groter dan € 5 miljoen waarin wijzigingen zijn opgetreden sinds de vorige rapportageperiode worden hieronder nader toegelicht.

Design and Development (D&D). De raming voor dit deelbudget is ongewijzigd. Het Nederlandse aandeel in de uitgaven voor ontwerp en ontwikkeling van de NH-90 komt voort uit de pre-D&D-fase en het MoU over de D&D-fase. Deze twee fasen zouden, na het voltooiën van de kwalificatie, in 2009 worden afgesloten. *NHIndustries* heeft deze doelstelling niet gehaald. Dit komt onder meer omdat het kwalificatieprogramma en de integratie van enkele NFH-missiesystemen nog niet zijn voltooid.

Production investment. De raming voor dit deelbudget is ongewijzigd. Het MoU voor het *Production Investment/Production* bevat bepalingen over kosten die verbonden zijn aan de productievoorbereiding en de productie. In het MoU is ook de industriële deelneming van de partnerlanden in de productievoorbereiding vastgelegd.

Verwerving 20 NFH helikopters. De raming voor dit deelbudget is geactualiseerd en verhoogd als gevolg van de invoering van een gedigitaliseerd kaartsysteem, de *Digital Map Generator* (DMG), alsmede de prijspeilaanpassing. Het huidige contract gaat nog uit van verwerving van twintig helikopters van de maritieme versie van de NH-90, de *NATO Frigate Helicopter* (NFH). Zoals in de zevende jaarrapportage gemeld, hebben de *NATO Helicopter Management Organisation* (NAHEMO) landen in 2007 als gevolg van de aangekondigde vertragingen de betalingen van de productiemijlpalen NFH opgeschort. In de commercieel vertrouwelijk bijlage bij de achtste jaarrapportage is gemeld dat in augustus 2008 met *NHIndustries* overeenstemming is bereikt over het koppelen van betalingen aan prestatiemijlpalen die gerelateerd zijn aan de oplossingen van de technische en kwalificatieproblemen. Dit is vastgelegd in de zogenaamde *Agreement Letter 37* (ALN37). Met ingang van september 2008 zijn op basis van de ALN37 de betalingen aan *NHIndustries* in aangepaste vorm hervat.

Vervolgens heeft *NHIndustries* het voorstel gedaan een NFH te leveren in een tijdelijke configuratie, de MOC. Dit is door het *NATO Helicopter Management Agency* (NAHEMA) aanvaard en maakte een herschikking van het projectbudget over de jaren noodzakelijk. Vooruitlopend op het MOC-contract is dit voor een deel reeds gebeurd. De definitieve kasplanning wordt gemaakt op basis van de MOC-contractwijziging, waarin de nieuwe planning met bijbehorende betalingsregeling wordt opgenomen.

Aanpassing NH-90 contract. De aanpassing betreft de voorgenomen omzetting van het contract voor twintig NFH's in twaalf NFH's en acht TNFH's. De TNFH's zijn geschikt voor transporttaken zowel vanaf zee als op het land. In dit deelbudget wordt tevens de verwerving van het Missie Plannings & Analyse Systeem (MPAS) betrokken. In 2008 is het contract voor het MPAS met *AgustaWestland* getekend. Er worden dertien MPAS-systemen aangeschaft, waarbij het tijdschema is gekoppeld aan de levering van de derde NH-90. De

raming voor dit deelbudget is geactualiseerd en verhoogd als gevolg van de prijspeilaanpassing.

Initial In Service Support (IISS). Voor de introductie en het gebruik van de helikopters is de initiële verwerving van reservedelen, technische publicaties, specifieke gronduitrusting en trainingsmiddelen noodzakelijk. Voor zover deze aankopen betrekking hebben op de behoefte in de eerste drie jaar na ingebruikname van de eerste helikopter, wordt dat *Initial In Service Support* genoemd. De raming voor dit deelbudget is geactualiseerd, maar vrijwel ongewijzigd.

De tweede tranche initiële reservedelen waarmee een bedrag van € 44,6 miljoen is gemoeid, maakt nog geen deel uit van dit deelbudget en wordt aan het helikopterproject NH-90 toegevoegd. Over de tweede tranche is de Kamer geïnformeerd met de brief van 6 oktober jl. (Kamerstuk 25 928 nr. 37). Sinds de vorige jaarrapportage is er vooruitgang geboekt ten aanzien van het contracteren van IISS-producten en diensten. Het contract voor de fabrieksopleidingen is in de rapportageperiode ondertekend. Daarnaast is een eerste tranche reservedelen via NAMSA bij *NHIndustries* besteld. De eerste levering hiervan heeft eind 2009 plaatsgevonden.

NAHEMA. Het Nederlandse deel van de exploitatiekosten van NAHEMA, de uitvoerende tak van NAHEMO, wordt tot uitdrukking gebracht in het deelbudget NAHEMA. Volgens de contractuele bepalingen tussen de partnerlanden is de jaarlijkse Nederlandse bijdrage 3,8 procent van de exploitatiekosten. De bijdrage is tijdelijk verhoogd in verband met de samenstelling van een *In Service Support* organisatie, de verhoogde werkdruk bij NAHEMA en de prijspeilaanpassing.

Ingehuurde diensten. De projectorganisatie van de Defensie Materieel Organisatie (DMO) laat zich waar nodig ondersteunen door onderzoeksinstituten zoals NLR, NIVR en TNO Defensie en Veiligheid. Ook de Inspectie Verkeer en Waterstaat, divisie Luchtvaart geeft adviezen. Naast deze externe adviesdiensten wordt ook veelvuldig gebruikgemaakt van de deskundigheid van de Directie Wapensystemen van de DMO. Omdat Defensie zelf te weinig personeel ter beschikking heeft, is inhuur echter noodzakelijk. In de rapportageperiode is extra inhuur nodig geweest voor kwalificatieactiviteiten, waardoor dit deelbudget is verhoogd.

Risicovoorziening. In de rapportageperiode is geen beroep gedaan op de risicoreservering. Een deel van de risicoreservering zal in de komende rapportageperiode worden aangewend voor de verwerving van een extra functionaliteit en de toevoeging daarvan aan de *Interactive Electronic Technical Publications* (IETP). De nieuwe functionaliteit vergroot de interactiviteit van de IETP. Hierbij wordt de toegankelijkheid tot de onderhoudsdocumentatie vergroot en daarmee draagt dit bij tot een doelmatiger en veiliger onderhoudsproces. Door deelneming aan het internationale verwervingsproces zullen de kosten tussen de verschillende landen worden verdeeld.

DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

drs. J.G. de Vries